

~~D. X. 92.~~

U. 68 (4.)

~~H. F. u. 68.~~

Emb. 11. 2. 6

Table des Ouvrages contenus dans ce Volume C.

1. Bazon. (J. A.) Eloge historique de l'université de Paris, latin, français, et avec des remarques
discours prononcé aux écoles de médecine le 11 8bre 1770.
2. Guerin. (F. M.) Mandatum ob recens natum Sereniss. Burgundiae Ducem.
3. Le Bel. (M. F.) Mandatum rectoris
4. Mandatum rectoris
5. Le Bel. (M. F.) Mandatum rectoris
6. id Mandatum rectoris
7. Hamelin. (P.) Mandatum rectoris.
8. id Mandatum rectoris
9. id Mandatum rectoris
10. Jacquin. (S.) Mandatum rectoris
11. id Mandatum rectoris
12. id Mandatum rectoris
13. Cogey. (F. M.) Mandatum rectoris ob dilatam Scholarum instaurationem.
14. Guerin. (F. M.) Mandatum rectoris
15. id Mandatum rectoris
16. id Mandatum rectoris
17. id Mandatum rectoris pro consecratione regis
18. Doujad. (Joan.) Panegyricus Ludovici magni obres hoc anno regni XLI praeclare gestas.
19. Broucher. (P.) Panegyricus Augustiss. Delphino dictus Lutetiae Parisiorum in collegio
Charomontano Ann. 1662.
20. Schoepflinius. (Jo. D.) Panegyricus Ludovico XY.
21. Crevier. (J. B. L.) Oratio in restitutam regis valetudinem habita in instauratione Scholarum
Collegii Dormano-Bellovacii. 1744.
22. Le Roy. (Chr.) Divi caroli magni, regis Francorum et Occidentalium imperatoris laudatio

23. Geoffroy (J. B.) De amore Patriae oratio.

24. Petit (Ludov.) Oratio de iis quae ad eloquentiam, tum sacri, tum profani codices
conferunt, praesidiis habitae =

25. Hauvilliers (J.) Ludovico victori moderato oratio.

26. Manque

27. Geoffroy (J. B.) Ex bello quod anno proxime elapso gestum est, gerendi hoc anno belli
quale omen repeti possit Oratio.

28. De Palmeus Pœ Estampe iconologique en forme de Médaille, dont le type représente le
es fils Des intéressement dessinée et gravée par J. J. Pasquier avec la
description de cette estampe.

29. Leroy (Chr.) Quantum litteris debeat virtus oratio.

29bis id Quo potissimum in instituendis pueris sublevari possit magistrorum
labor. Oratio.

30. Geoffroy (J. B.) Augustis parentibus Delphino et Delphinae gratulatio.

31 Manque

32. Kaltor (Ant.) Oratio habita in instauratione Scholae collegii Dormano. Bellovaci.

33. Geoffroy (J. B.) Quo loco inter cives vir litteratus habendus sit oratio.

34. Le Beau (J. L.) De pace oratio gratulatoria.

35. Kaltor (Ant.) Oratio funebris Mariae Polonorum regis filiae, Gallorum reginae.

36. Xaupi (Joseph.) Discours latin prononcé par = officii auct à la procession du recteur de
l'université, dans l'Eglise de l'abbaye royale de St Antoine avec la
traduction

37. Lacquin (Et.) Discours prononcé le jour de la procession de l'université, à l'occasion
de la Profession de Madame Louise Marie de France (latin français)

38. Xaupi (Jos.) Compliment fait par = au nom de la compagnie à M^r de La Roche-
aymond au sujet de sa nomination à la chaire des bénéfices 1771.

38bis Guerin (P. N.) Mandatum rectoris. Praemium eloquentiae latinae

- 39 Mauduit (F) *Utrum Vulgo plebeciorum Liberos humanioribus litteris excoli oporteat Oratio.*
- 40 Nauvilliers (J.F) *Ludovico XV regi Galliarum dilectissimo Laudatio funebris*
- 41 *Ad Supremum Senatum gratulatio post reditum habita universitatis nomine*
42. Walter (Ant) *Oratio habita in instauratione Scholarum collegii Dormano-Pellovaci*

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE

13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv.

SIGB

Sib11

SU

Cote

U 68 in-4

1153802502

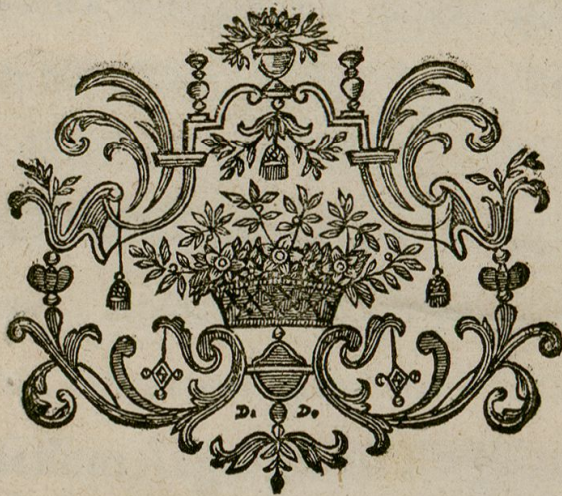

²⁵
LUDOVICO,
VICTORI MODERATO,
ORATIO HABITA

IN COLLEGIO DORMANO-BELLOVACO,
A JOANNE VAUVILLIERS, *Nuceriensis,*
LITTERARUM PROFESSORE.

IV.º NONAS OCTOBRES ANNI M. D. CC. XLV.

LUTETIÆ-PARISIORUM,
Apud JACOBUM BAROIS, viâ vulgò dictâ du Hurpoix.

M. D. CC. XLVI.

vobis ipse mei oblitus eniti velle ad ea tractanda ;
quæ nunquam assequar. Sed enim amor erumpit
parùm diligens, ut semper, virium suarum æstima-
tor. Plenum me gaudii & admirationis jubet magna
& grandia tentare, & officium pietatis, si minus in-
genio, labore saltèm & industriâ sustinere. Si conan-
tem me præclara, quem optem, successus destituerit,
habebo sanè justam excusationem cujusdam quasi ne-
cessitatis, quam affert mihi & vestra voluntas, & meus
in Regem affectus. Nam & vobis pulcherrimorum
factorum præsentì lætitiâ occupatis ingratum sit à
me quidquam obtrudi, quod à suavissimarum co-
gitationum sensu vos abstrahat, & regiarum virtu-
tum, quas tacitus soleo sæpè mecum venerari, spe-
cies mihi semper objecta facit, ut hodiernam vo-
cem non possim in aliud promere argumentum,
quam quod unum vobis placeat L U D O V I C I nomi-
ne consecratum. Nefas profectò duxerim, dum om-
nia ingenia in laudibus ejus celebrandis sibi indul-
gent; dum sonant undiquè Galliæ gestientis studia
in lætos certatim effusa plausus, unum me silere;
unum tot nostrorum hominum exemplis non inflam-
mari, ut publicæ exultationis socius & adjutor, quod

magnanimo invictoque Regi omnes nos debere
profitemur, gratæ mentis tributum hoc qualecun-
que exsolvam. Sperare autem licet, vos eò propen-
siores ad ignoscendum mihi futuros, quod ego non
ex artis ostentatione affectem gloriam, qualem
maxima sibi pepererunt ingenia, quorum diser-
tissimas in eodem fermè genere orationes ju-
cundissimum nobis & audire fuit & admirari. Non
hoc est certamen ingenii, quo me ab illis vinci ultrò
agnosco; sed pietatis æmulatio excitantis, ut & ipse
maximas hoc in bello LUDOVICI virtutes, quâ
potero laudatione, præbeam vobis recognoscendas.
Quoniam verò in tantâ immensitate singulas distin-
ctè exequi non datur, id esse faciendum judico, ut
ea, quæ mihi Regis gloriam videntur maximè con-
tinere, duobus his quasi capitibus includam. Vicit
hostes LUDOVICUS, victos clementèr habuit,
fortis imperator, victor moderatus. Hujus oratio-
nis prima pars, LUDOVICI animum consiliumque
in vincendo; altera lenitatem in parcendo vobis of-
tender. Dicentem me sublevare dignetur, benigni-
tatis vestræ, quam sum toties expertus, indulgen-
tissimus favor!

PRIMA PARS.

CUM attentæ mirantique Europæ ipse comprobaverit belli exitus militares Borboniorum animos in LUDOVICO totos spirare, Regemque magnanimum ex diuturnâ pace, cujus tuendæ gloriam triumphis omnibus potiozem semper habuerat, ubi primùm dignitatis suæ ratio postulavit, in arma adeò strenuum confurrexisse, ut ejus in armis vim atque imperium hostes nunc non minùs horreant, quam in pace æquitatem debuissent amare & venerari, quantumcunque Regiæ fortitudini audeam tribuere, non est verendum, ne videar illam nimis ambitiosè extulisse. In illâ tamèn ornandâ non elevabo memoratos illos superiorum ætatum duces, ipsius propè victoriæ nomina, Alexandros, Cæsares, in quibus hæret etiam nunc orbis universi defixus stupor. Nititur ipse suâ existimatione LUDOVICUS, nec requirit sibi gloriam alienâ contumeliâ splendentem. Non confe-

ratur cum aliis, ut crescat vanâ obtrectatione. Quantum est, ex suis ipse factis intelligatur. Nimirum repetenda est laudis veræ magnitudo, ex his quæ non potuerunt, nisi à magnâ virtute proficisci. Ex his sentietis in LUDOVICO maximè eminere omnes imperatorias virtutes, quem animo fortem, prudentem consilio, eventu felicem admirantur, quotquot sunt viri bellicarum rerum peritissimi.

Ac primùm Rex invictus in omnibus eam ostendit firmitatem animi, quæ nihil relinquit hostibus, quod sperare possint, nihil civibus, quod debeant metuere, nisi quod ipse videtur haud satîs pretiosam facere vitam, in quâ nostra consistit omnium vita. Quis nostrum non optaverat, non votis omnibus flagitabat, ut LUDOVICUS prioris anni laude contentus, vel memoriâ deterritus periculi, in quod ipsum, Galliamque in illo universam morbus adduxerat longè gravissimus, nollet ipse deindè suspectum suis formidolosumque gerere bellum; sed felicitate tantum suâ suisque consiliis absens adjuvaret sibi cognitam Ducum præstantissimorum fidem & industriam. Verum, quod amor noster ex acerbâ prorsus, & cum dolore semper in nobis victurâ re-

cordatione perhorrescebat, illud ipsum nostræ salutis unicè consulens faciendum sibi esse constituit, ut inter arma versaretur, & hostium à nobis ipse præsens conatus amoveret infensos. Videte quam promptus rapiatur ad defensionem ! Vix mollioris habitus cœli vere primo laxavit hyemem ; ecce LUDOVICUS, relictis aulæ deliciis, relictis Augustissimorum pignorum dulcibus blandimentis, volat in Belgium suis præfutura, omnesque confirmaturus & conspectu & exemplo. O Patria, quam Regi tuo gratiam pro suis in te meritis rependes ! Offert se periculis omnibus ; totius belli labores curasque in se recipit, te quidem dissentiente, vivido caritatis impulsus affectu. Quod doles ipsum diù absfuturum, benigne interpretatur ; quod pro ipso metuis, etià gratiæ apponit : Quod animosiozem ejus virtutem accusas, ipse se absolvit urbium expugnatione, hostium clade, salute suorum nobilissimâque victoriâ.

Jàm intremiscit Tornacum ; jàm tenetur cinctum undiquè & inclusum. Urbs olim nostra adversus eum Principem, cujus imperio cupiebat esse subjecta, cogitur armis se tutari, & contrà suam ipsa felicitatem vehementer pugnare. Sed instat

LUDOVICUS :

LUDOVICUS ; instant Galli LUDOVICO duce militantes. An ipsam defendet validum numero , validum animis præsidium ? Non mœnia , non arcis munitissimæ robur , non civium fortissimorum fides , non constantissimi Præfecti sollicita audacia efficiet , quin supplices manus victa submittat. Quæ spes ejus inhibet deditionem ? Accurrit in auxilium fœderatus exercitus , magnis copiis , odiis majoribus ; nec obsidionem modò confidit se posse solvere , sed obsidentes etiàm , & ipsum LUDOVICUM , ad cladem fugamque destinat. Eheu , quanta tempestas , quam sævam in nos collectamque ex longo agglomerat calamitatem ! Quidquid ex invidiâ , quidquid ex dolore , quidquid ex desperatione vecors & efferata vindicta irarum exitiorumque gerit , immissum jam in nos totum pugnam dabit cum fragore & strage horribilem ! Hînc Batavi procedunt , quos falsus inanisque metus ad arma cum aliis jungenda excitavit. Hînc Austriaci , veri hostes , in ulciscendis , quas obtendunt , injuriis atrocissimi. Fervet præter utrosque , exultatque Anglus , cùm suoapte ferox ingenio , tùm ex insitâ æmulatione ac perpetuitate bellorum impotentis

odii plenus in Gallos. Quo spei vicinæ magis inhiat, crescit illius furor; crescit hauriendi sanguinis nostri improba aviditas. Concurritur: tonant mille tormenta; excussæ cum fulgure & sonitu ignitæ pestes sequaci certâque morte superincidentes aliis alios latè prosternunt. Infert sese in aciem nostram alta gravisque phalanx, confertis agminibus, prominente cuneo, ac toto pondere simul incumbens, Gallos magnâ vi diù resistentes proturbat. Ordines fluctuantes vastâque immensæ molis impressione diducti terrorem ac cædem simul cum hoste admittunt. Cedit furori virtus; & quasi multo conatu viribus exhaustis, nostri propè coguntur oblivisci, quid ab ipsis postulet LUDOVICI salus ac gloria, nisi vicerint, in summum discrimen ventura. Torpor nescio quis laborantes oppressit. Ità pugnant, ut omnia videantur perdita & afflicta. Quid spei restat, ne pereamus? LUDOVICUS in tantâ ruinâ ipse immotus, securus sui, DELPHINI unius suæque Galliæ vicem sollicitus, sumit ex sese & affert celeritè trepidis rebus subsidium. Citato equo per universos rapitur ordines; ipse pugnantes hortatur, ipse trepidantes increpat, ipse dictis, ipse exemplis

dissipatam colligit aciem , languescentem accendit.
 Igne scintillant oculi , emicat in vultu ardor animi ,
 conscia virtus , spes erecta. O vos milites , non ig-
 navi , sed calamitosi , en LUDOVICUM , en Regem
 vestrum , quale incitamentum pugnae acriter capef-
 sendae ! Et verò praelium incalescit. Regiae turmae ,
 fortissimorum virorum invictum robur , accepto ,
 quod expetebant , signo pugnam invadunt in suum
 decus servatam ; ruuntque , torrentis instar , qui
 diù cohibitus longâ & difficili eluctatione auxit
 furorem. Tribuni praefectique copiarum , quorum
 virtus humanae fortitudinis modum excefferat ,
 à suis jam melius adjuti , mutatam sentiunt fortu-
 nam , & aspirante successu læti , conglobatis mi-
 litibus , irrumpunt in hostem triumpho ovantem
 non suo , confessaque strage prostratum compel-
 lunt in castra frementem atque pudibundum.

O tu , Borboniorum Regum parens , qui justis
 praeliis toties perculisti hostes superbos , & domitâ
 illorum ferocitate , quod regnum erat nascendi jure
 tuum , tuum rursus armorum jure fecisti , huc ades ,
 Ô HENRICE Magne. Agnosce in LUDOVICO
 non hæredem solum regni , sed etiâ laudis æmu-

lum. Agnosce speciem tuæ virtutis expressam. Agnosce illius Yvriacæ pugnæ exemplum eodem animo eademque fortitudine repræsentatum.

Hic liceat mihi, Auditores, interrogare sensus vestros. Quam fuisse existimatis illam firmitatem Regis, quæ tantum terrorem una sustinuerit; quæ suorum discrimen suo depulerit; quæ ex casu tam ancipiti aciem restituerit; quæ victoriam ab hostibus ad sua signa retraxerit. Nonne videtur ideò tantum Gallorum virtuti prima defuisse fortuna, ut LUDOVICI gloriam cumlaret? Minus vicerat, si statim vicisset. Tanti propè fuit, pace tuâ, ô Patria, dixerim; tanti fuit ad extrema ventum esse, ut milites vincerent per LUDOVICUM, cui pugnabant; ut ab eo sumerent animum, quem protegebant corpore; ut salutem suam ei deberent, pro cuius gloriâ ipsam parati erant devovere. Nam quod vicimus, quod pristinam laudem retinuimus, LUDOVICUS effecit suâ virtute, quâ hostes afflixit, erexit suos; quâ pavorem illis, fugamque, & cædem injecit; his vires, spemque ac fiduciam restituit, utrisque pariter admirantibus in subitâ mutatione, illis suæ cladis causam, his salutis, certum constantemque Regis invicti animum.

Quam autem dicimus animi in LUDOVICO constantiam & fortitudinem, eam judicate, quam ducit ratio, moderatur sapientia; non præceps impetus rapit ad speciosa magis quam tuta. Magna & grandia agitare mente; locis & temporibus aptè singula distribuere; diligenti judicio æstimare, quid res quæque possit afferre damni vel auxilii; præcavere sedulo; nihil dare fortuitis; esse semper intentum; in consulendo maturum, in agendo strenuum; hostium commoda præripere, eorum inceptis occurrere; in omnibus pericula non provocata, sed oblata præfenti consilio non minus quam audaci animo perferre & depellere; hanc Imperantis laudem sibi maxime proponit LUDOVICUS. Ad quam cum sit eximie factus ab ipsâ naturâ, voluit tamèn institui ab illo Duce, quem suis hostibus metuendum Gallia ultrò complexa est, alienum genere, virtute suum, dignum, quem pulcherrimorum consiliorum LUDOVICUS haberet socium, rei militaris eligeret sibi magistrum. Nimirum Rex Sapientissimus ex admiratione summi viri, quem, suæ gloriæ, suorumque salutis ingens præsidium, bellicæ dignitatis supremo statim apice decoravit, cum ipse solus universam belli molem

posset animo consilioque sustinere, ad ejus quasi quamdam disciplinam accessit, non, ut ea, quæ nesciret, doceretur; sed ut insitæ sibi prudentiæ rationem tantâ faceret experientiâ certiolem.

Nunc illi audiantur, qui viris Principibus hoc solent tribuere, ut propè affirment nullis eos indigere documentis, quasi dignitas semper habeat parem animorum vim ingeniorumque sibi conjunctam; quodque cæteris hominibus vix affert doctrina adju- trix rectæ mentis, & usus omnium magister optimus, id Reges in se ex unâ expressum obtineant naturâ. Ecce LUDOVICUS, tam alti sublimisque & ani- mi & ingenii, quantum à se removet opinionem va- nam; & ipsis nocituram Principibus, quos decipit cæcâ sui fiduciâ inflatos, & populis, quos premunt frequentes ex fœcundo peccandi errore Principum offensiones? An imminuit præsens illius, quem im- perio dignum judicavit, auctoritatem? An, quod re- giæ potestatis est, quodque dat ipsi regius animus quovis incœpto major, agendi tempora rationesque ad suum unus arbitrium revocat? An timet, ne suis decedat laudibus, quidquid ex alieno sumpserit con- silio? Non cadit in tantam excelsitatem humilis ille

metus. Imò ad suam dignitatem arbitratur plurimum pertinere, ut illam sapientiam, quam certus æstimator præfecit suis, consulendo ac propè parendo ipse sibi utiliore efficiat. Ab illâ gaudet se admoneri: illam suadentem admittit; illam præeuntem sequitur. Nactus sibi Turennum, felicitate suâ in illo audiendo cupidissimè fruitur, ut MAGNI illius, Augustissimique sui Proavi non raram solùm adæquet fortunam, sed rariorem etiàm judicii sapientiæque præstantiam æmuletur.

At intelligentem in bello Regis animum non hæc una res declarat, quod libentè audiat Ducem maximum, qui, cum suam hanc gloriam reverentè habeat, LUDOVICUM ipse consulentem longè magis admiratur. Summam esse in Rege vim excogitandi; summam providendi rationem; summam de instantibus verè judicandi; summam de futuris callidè conjiciendi facilitatem omnes confitentur. Quid, illa, quæ non hauriuntur ex præceptis, non fluunt ab exemplis, cujus prudentiæ esse censemus? Incredibile quoddam ad ea, quæ meditatur ipse, tegenda, silentium; ad ea, quæ moliuntur hostes, detegenda, eximiam sagacitatem? Cautam illam & ardentem

exequendi celeritatem, ut hostes, cum sint quàm maximè parati, -videantur sempèr imparati, & quasi subito in pavore incerti? Quid; quod inter suos ità disciplinam intendit, ut in tantâ hominum turbâ nullius temeritas rectè cogitatis officiat, nullius segnities? Quid, quod eam inflammat æmulationem, ut suorum animis, non locorum asperitas, non multitudo armatorum, non tormentorum mortem latè effundentium horribilis procella moram afferre possit, quin omnia superent, perrumpant, prosternant? Quid, quod nullam vel in milite virtutem patitur esse obscuram, nullam jacere neglectam, nullam cessare otiosam? Quid, quod efficit, ut honoris stimulis excitatus quisque in omnibus sibi proponat exempla Regis nullum defugientis laborem, & , ubi necesse est, habentis terram pro lecto? Quid, quod deniquè velût infusus vasto corpori animus, ordinatos consentientesque motus singulorum inflectit rapitque ad unum finem pulcherrimorum consiliorum autor sapientissimus & felicissimus effector?

Hujus itaque anni ille fuit eventus, quem habere debuit virtus prudentiaque LUDOVICI in bello præsertim, ad quod Regem pacis educatum in sinu, pacis

cis amantem non pertraxit cupiditas alienis immi-
 nens, non avida triumphî gloria, sed revocandæ
 pacis studium. Dolet Batavia suis adjutum viribus
 alieni belli furorem. Indignabunda Anglia infirmis
 necquicquàm in armis æstuat & infrendet. Bru-
 xellæ mœrentes suarumque rerum trepidæ, quæ
 damna nobis minabantur, ipsæ vix à se depellunt.
 Ingenti prælio attriti hostes retinuère quidèm fero-
 cientes eosdem spiritus, sed inanem terroris osten-
 tationem habeant sibi pro solatio amissæ Flandriæ,
 cujus civitates LUDOVICO victori omnes cessère.
 Cessit Tornacum, cui nihil aliud hostes ad auxi-
 lium properantes attulère, quàm ut cladis suæ malè
 dissimulato pudore minùs pudendam facerent ipsius
 deditionem. Cessère Brugæ subitis armis occupatæ.
 Cessit Gandavum, illiusque Cæsaris, quem genuerat,
 vim ac felicitatem tot olim Gallorum cladibus no-
 bilitatam in extremâ Caroli hærede doluisset ad
 se tuendum fuisse infirmam, nisi à LUDOVICO
 capi salutem sibi fuisse agnosceret atque profiteretur.
 Non Aldenarda, non Teneremonda longiùs resti-
 tère, quàm ut honestè à nobis vincerentur. Illa,
 illa ipsa Ostenda, quæ portu aperto evomebat in nos

furentem Angliam, quam trium olîm annorum obsidio ægrè perdomuerat sexaginta hostium millibus priùs occisis ruinas ultam suas, sex dierum oppugnationem ferre non potuit, cùm & numerofo firmata esset præsidio, & immisâ in nos totius maris exundatione crederet se meliùs, quàm ferocitate suâ suisque opibus defensam. Cujus urbis fortunam subsecuto celeritèr Novo-Portu, nec datur jam infensæ nationi in Flandriam liber ingressus, nec expeditus patet regressus. Univerfa LUDOVICUS armis subjecit, & obtinebit.

Quorsùm, ô superbi hostes, abiêre vestra illa consilia? Quò reciderunt comminationes vestræ? Hæc est illa finium nostrorum populatio, quam vastus animus impotenti spe agitabat? Hæc direptio urbium? Hæc totius regni calamitas? Nempe hoc vobis suggerebat odium sibi credulum, ut omnia putaretis ad prædam exposita, ad injuriam aperta. Iter in Galliam hæc arma dabunt. Terrore, cæde, vastitate totam complebimus. O gladii, comparate vos ad vindictam: inebriamini sanguine, & Gallorum internecone extinguite feliciorẽ in gente invisâ, quam ut ferri possit,

virtutis & imperii æmulationem. Hînc violata à vobis sanctissimorum fœderum Religio ! Hînc occultæ illæ tot molitiones , quibus bellum in nos conciretis ! Hînc Gallia totiès, sive tacitis fraudibus, sive apertâ vi laceffita ! Hînc tentata sæpiùs dictis & factis , contemptaque LUDOVICI patientia. O delusam expectationem vestram ! Ostendit se ex adverso LUDOVICUS, & ità suam protexit Galliam , ut non modò stet secura experisque malorum, sed ereptas etiàm vobis tot civitates, gaudeat ei regno , unde fuerant avulsæ, restitutas.

Ite nunc, immodicis animis grandia cogitate , ut Rex invictus novis accrescat triumphis ; vel potius arma projicite, & pacem optate, quam ultrò vobis largietur. Quamquam enim fortis est ad vindicandam bello suam dignitatem, arma, si per vos licuerit, spontè deponet, quæ suscepit invitus, tractavit animosus; sed mitigavit teste pacificæ suæ voluntatis, singulari moderatione; de quâ superest mihi dicendum.

SECUNDA PARS.

BELLICA fortitudo, quæ valet ad frangendas hostium vires, habet admirationem, quâ plerique homines ità capiuntur, ut, si quis voluerit sibi sumere ex illorum iudicio legem iudicandi, ille debeat eos tantùm Principes magnos existimare, quos victoriarum continuatâ serie bella illustrant. Verùm **LUDOVICUS** ex illâ ipsâ gloriam sibi comparavit multò pulchriorem, cum rectè sentiat vim expugnatricem urbium domitricemque populorum esse minùs expetendam in Rege, quàm conciliatricem animorum moderationem positam victoris in lenitate. Quantum enimverò hæc ab illâ distat! Fortitudo triumphos ipsa suos deformat, hostium sanguini affuso civium sanguine; miscetque magno luctu gaudia, aliquo pudore gloriam: Moderatio facilis in dandâ veniâ purum retinet & intaminatum laudis suaviter blandientis splendorem. Fortitudo effert sese vehementer in armatos, sed

ipse successus ab iustâ defensione præceps in iram incendit terrores cædesque & universa mala, quæ solent in miseros superbè & inhumanè admitti; Moderatio cupiditatum omnium, & ut ità dixerim, belli ipsius victrix emollit placabilitate fortunam, & confert ipsos in hostes quæcunque bona vel excelsitas animi, vel mansuetudo possunt hominibus afferre. In illâ percellit tristis horror, & imago vel potiùs vis quædam divinæ vindictæ minacem in pænas & interitus dexteram exerentis: In hâc allicit species, imò vicaria divinæ clementiæ bonitas ab hominibus removentis eorum, quibus oppressi laborant, malorum acerbitates.

Hanc LUDOVICUS in regendis populis consiliorum omnium ducem magistramque semper secutus, ut eo patre magis uteremur, quàm Domino; eandem in armis adversus hostes suæ felicitati voluit imperare. Regem unius æquitatis studiosum non compulêre ad bellum feroces tui spiritus, ô impia nefandaque Ambitio. Fuerit ista per te multis injecta rabies, ut suo alienoque sanguine abuterentur; ut sine injuriâ irati grassarentur in hostes ultrò quæritos; ut sine odio placidas ignotasque

quarum ex æquitate, non cives modò in captâ urbe retinendi, sed ipsi extrusi hostes victos se propè gauderent? An imitatus est juvenem illum Macedonem, cujus vertebat fortuna in tantam rabiem, ut sæpè ipsis etiàm victoribus fœdum ostenderet spectaculum superbissima vesani principis immanitas?

Testes vos appello, Gandavenfes. Quid in illo oppressæ civitatis vestræ tumultu actum est, quod accusaretis? Subitus militis incurfus, non cædibus, non direptione ædium, non ullius violatione vel dignitatis, vel ætatis immitem iram explevit. Nihil effusum sanguinis; nihil cuiquam ademptum, præter ea, quæ & hostium erant, & nostram in perniciem congesta. Brevem unius horæ trepidationem, eamque innoxiam excepit statim alta quies. Erant in urbe totâ concursationes armatorum. Belli facies metum præferebat. Secura pax agebatur, apertis tabernis, singulisque soluto animo ad sua discurrentibus. Tantùm potuit LUDOVICI lenitas atque disciplina, etsi absentis, ut vel ferocissimos milites fecerit in hostili captâque urbe abstinentiores; quàm in suâ; mansuetiores, quàm in pacatâ!

Quidni autem, Auditores, mitem se & huma-

num

num illis præbuiſſet LUDOVICUS, qui ex prælio difficili atque periculoso, quantum in hostes victori liceat, non parcendo ſolum, ſed etiã adjuvando teſtatum voluerit? Quæ mihi offert ſeſe facies? Quos illos aſpicio, rupto corpore, divulſis membris fœdè truncatos, humo affixos, tristes hominum reliquias, miſerabiles ingruentis leti victimas! Hostes agnoſco. Agitat ipſos, quid meriti ſint, conſcientia. Furorem credunt ſuum immiſericordi trucidatione plectendum. Dolent ſe vivere, in pœnam morte graviorem ſuperſtites. Sed quid, ô miſeri, exhorreſcitis iram victricem? Bono vos animo jubet eſſe LUDOVICUS. Non ignorat fanè, quid in ſuos, quid in ſe auſuri fuiſſetis. Verùm, armis ereptis, inter hostes jàm vos haud numerat. Homo humanâ calamitate duntaxat commovetur. Ruperitis vos ea vincula, quibus ipſo in bello hominibus homines natura conſociat: omnia ferro & igni tradituri fueritis: vaſtaturi univerſa, trucidaturi univerſos: nihil ad iſtam veſtræ ferocitatis ſpeciem in vos concedet à ſuis admitti. Vivere vobis dabitur. Imò juſſit LUDOVICUS eandem vobis atque ſuis impendi curationem.

Et quidè transvehuntur in illas ædes, ubi quàm multiplici deformique horrore humanæ infirmitatis totum sese explicat spectaculum; tàm providentem, & in sumptus immensos profusam sentiunt LUDOVICI benignitatem, quos vel morbi vis oppressit, vel fortuna belli. Adjacet victori victus, Gallo Anglus. Æquat salutaris cura, quos æquavit tristis pernicies. Retinebit uterque vitam, ille sui Regis, hic hostis beneficio; nec dolebit Gallus in sanando non fieri discrimen, quod virtus causaque fecerit.

O singularem optimi Regis humanitatem! ô moderationem omnium laudibus efferendam; omnium amore prosequendam! Admirabamur antea; & quanquàm suavibus lacrimis inclusæ nostræ voces prædicare gestiebant eum esse LUDOVICUM, ut decubantes suos milites ipse non dubitaret invisere; ipse blandis solari alloquiis; ipse, quæ se præbente, opus esset ad eorum adhiberi sanitatem, non modò oculis, sed etiàm judice gustu tentare. Verùm illud præclarum sanè & inusitatum videri tamèn poterat Patris in Filios, Regis in cives, grati in promerentes officium. Nam ea caritas est LUDOVICI, ut suorum se virtute credat obligari, &, quidquid ipsis

præstat ex amore, solvere se ex debito & ipse sentiat & nobis sentiendum permittat. Hic hostem civemque unâ benignitate complexus, hunc reficit, cujus animo & corpore se defensum lætus agnoscit, & illum, cujus armis & odio meminit se fuisse impetitum. Dispar ratio misericordiam invitat, non distinguit. Utrumque fovet, utrique succurrit, utrumque sibi devincit, alterum sperato sui Regis affectu gaudentem, alterum eò futurum gratiorem, quòd vulnera, quæ contrà LUDOVICUM pugnando accepit, quasi pro LUDOVICO accepta videat sublevari. Pulchrum est à Principe milites adjuvari suos. Quid hostes, quid infensos, quid acerbis odiis in perniciem devocatos in tanto esse pretio, in tantâ haberi curâ; quantæ laudis est, quantæ excelstitatis?

Hanc verò salutem hosti LUDOVICUS & ipse administrat, & suis commendat, magnificus in largiendo, in exigendo diligens, efficax in adhortando. Hanc ut quisque studet esse gratosus apud Regem in humanitatis gloriam specimenque genitum, ita suscipit libentissimè. Hanc civitates gaudent sibi commissam, certantque sustinere magnis impensis, quas superat tamèn studium amoris & officiorum

assiduitas. Hanc privati ex hac ipsâ urbe arbitrantur ad se pertinere ; misso Insulas auri magno pondere dividendo ipsis hostibus, undè sentiant paratum semper esse sibi misericordiæ præsidium in LUDOVICI & beneficiis, & exemplis.

Convalescant modò, & in sua redeant. Quantâ populares admiratione complebunt ! Quibus memoris animi, significationibus celebrabunt sanitatem sibi restitutam ! Quam læti multis cicatricibus quasi totidem litteris inscriptam Regis nostri bonitatem circumferent & ostentabunt ! Hæ manus, hæ brachia, hoc universum perierat, nisi LUDOVICUS hostis servasset. Videte, quid Patriæ præstiterit mea virtus : quid LUDOVICO mea debeat calamitas. Spargentur illi sermones in Regis gloriam ; imò jam per universos disseminati populos LUDOVICI nomen ad maximum suavissimumque humanæ laudis decus extulerunt.

Eant nunc bellicarum rerum admiratores. Militari gloriæ affingant, quantum voluerint. Tropæa jubeant excitari, aurum signari, insculpi marmora, ut tristibus incisa notis ad extremas usque proferatur ætates memoria pugnæ Fonteniacæ. Hæc quidem

à nobis, quos fervavit, nunquàm satis potest prædicari, si causam spectemus animumque LUDOVICI: Sed si cum illâ moderatione, cum illâ salute conferratur ruina ipsa stragesque hominum, nonne fatendum erit in eâ laudis esse minùs quàm doloris. At enim maligni sumus & ingrati in æstimandâ tam insigni victoriâ? Quid? LUDOVICUS ipse quantum eam elevavit non detrahendo admirationem, sed expendendo pretium? Unde factum credimus, ut Filio Patris amantissimus circumducto per fluentes atrâ sanie campos, per squalientes coacervatorum cadaverum cumulos, ubi & oculi deformitate confusæ stragis, & aures morientium tristi comploratione vulnerarentur, & per omnes sensus horror in altum irrumpeans animum attonitam mentem acerbissimi doloris ingrata perturbacione totam misceret, ipse mœstus, cum gemitu & averfatione, oculis sæpiùs in cœlum miserabiliter sublatis, fœdam ostentans speciem, dicere videretur: hem! aspice: Hæc est, ô Fili, hæc nostra est illa victoria? Scilicet Rex plenus humanitatis, & altâ mente præditus, ut suam in nos pietatem, suam in hostes mansuetudinem excitaret in Serenissimo DELPHINO; ne

bonitatis sensus Optimo Principi innatos ulla
posset unquam imminuere, vel inanis gloriæ, vel
ferocioris vindictæ cupiditas, hanc ipsi imaginem
objecit, quæ percepta oculis & semper hæfura in
animo, ipsum admoneret, si quando opus sit pug-
nari, debere Principi gratam esse fortissimorum
civium virtutem, per quam vinceret, sed ipsum vin-
cere non esse tanti, ut sit expetendum, redimen-
dumque tot millium sanguine, illo quidem pretio-
sior, ut civium; hoc tamén pretioso, ut homi-
num; quos Regi ad dandam hominibus salutem à
Deo suprâ cæteros collocato natura primùm, deindè
Religio maximè commendat. Hoc volebat, ut dis-
ceret Princeps Serenissimus, spes altera nostræ feli-
citatæ, ad quam studiosè instituitur à Patre, victo-
riæ laudem in hostibus perdendis esse aliquandò legi-
timam, nunquam optandam; moderationis, in ser-
vandis, semper præclaram, & eo Rege dignissimam
cujus animi fastigium sit excelsius, quàm dignita-
tis. O TU, DILECTE PRINCEPS (liceat enim Tecum uti
hâc appellatione quâ Pater plurimùm gloriatur)
qui per arma secutus LUDOVICUM pari impetu
summam Tibi peperisti ab omnibus admirationem;

maecte quidè istâ sis virtute, quam nullus audeat provocare furor hostilis, sed retinè imprimis consilia & exempla tantæ moderationis, quâ Pater victos armis in amorem sui venerationemque convertit.

Illa quidè fortassè non infringet contumaces illius populi spiritus, quem ideò natum crediderim, ut gentem nostram superbis obstinatisque armis stimulet atque exerceat; sed captas à LUDOVICO civitates ità affecit, ut illum servatorem sui potius quàm expugnatorem fuisse arbitrentur. Extincta est humanissimi Regis æquitate vetus & acerba plurimarum in nos invidia. Eam mutavit pronus favor & inclinatio animorum, qualis solet esse ad amorem sese reflectentium. Nostras se esse sibi gratulantur; suæ felicitatis esse ducunt, quod ipsas subjecerit LUDOVICUS. LUDOVICO adherent eo caritatis alligatæ vinculo, ut incertum sit; inferentem-ne arma priùs pertimuerint magis, an nunc diligant victorem. Quanta & quàm effusa exstiterè singularum studia, cum ipsas adiit? Quantâ exultatione celebratus est ille dies, quo nullum antea viderant, nec in posterum optare sibi audeant sua-

viorem? Personare templa cantibus Deo Optimo
Maximo grates solventium, ob illam victoriam,
quam fuerant deprecati. Properare omnes densis
agminibus, ut conspicerent ingredientem, ut votis
precibusque pietatem in ipsum suam testarentur.
Omnis ætas, omnes ordines proruere in publi-
cum, vel sublimes ex altis adibus jucundissimo
imminere spectaculo. Nemo par esse oculis ad in-
tuendam vultus serenissimi lucem: Nemo, ingeniis
ad prædicandas moderati victoris laudes: Nemo,
animis ad obsecrandum vitæ humanæ dispensato-
rem, ut sibi vellet detractum, quod adjiceret digno
immortalitate Principi. Omnes LUDOVICUM ve-
nerari; omnes LUDOVICUM suspicere; omnes
LUDOVICUM in ore habere inter faustissimas
acclamations incedentem. Nec illa fuit ad osten-
tationem erudita species lætitiæ, quam sibi tacitus
mœror indueret; sed intimus affectus certæ felici-
tatis dulci impotentique gaudio indulgens, cum
sibi quisque videretur ipsam humanitatem excipere,
atque ex cognitâ LUDOVICI moderatione spes
suas æstimaret & jam totas præciperet. Certare Lu-
DOVICUS comitate, facili accessu, miti alloquio,
blandâ

blandâ salutatione ; eorum obsequia habere grata ; eorum postulatis annuere ; eum se præbere universis & singulis , quem vellent , quem ipsis invideant sub antiquis etiam nunc Dominis contra LUDOVICUM armatæ civitates ; quem nobis ipsi semper gratulati fuimus , & hodiè maximè votorum omnium compotes debemus gratulari.

Dum enim rapido victoriarum cursu incitatus Rex universam Flandriam peragraret armis , domitamque suæ moderationis clementiâ reficeret ; nos intereà carebamus nostræ felicitatis parte exoptatissimâ. LUDOVICUS aberat , cujus oculi nostri conspectum requirebant. Sed tandem sese restituit cupientibus , longiorisque desiderii mitigavit acerbitem præsentis gloria. Quem ad pericula proficiscentem mæsto anxioque timore prosecuti fueramus , securi ovantesque cernimus triumphalibus laureis decoratum , neque tamen recentes illos suæ laudis titulos tam imputantem nobis , quàm nostris in se studiis lætum & illustrem.

Redditus est etiàm nobis , paternæ gloriæ comes & æmulator , Serenissimus DELPHINUS , quem generosæ indolis natura excellens , & disciplina Lu-

DOVICI magnis adhortationibus plenum ad regias imbuere virtutes, quem dignum Patre Filium, dignum se Principem Gallia venerabunda agnoscit; quem Serenissima DELPHINA suavissimis sibi conjunctum vinculis, in decus & perpetuitatem utriusque Borboniæ Stirpis; in spem & tutelam hujus Imperii; in totius Europæ concordiam & felicitatem, utinam parentem faciat simili prole, quam AVUS diu salvus & incolumis in sinu crescentem suo foveat, amet, admiretur; pacique, & Religioni erudiendam committat.

O nos beatos ! Erumpant nostra gaudia, nec sibi modum faciat impetus superfundentis sese lætitiæ. Exultet sancta pietas in referendis immortalis Deo gratiis : exolvat vota, quæ suscepit; nova suscipiat, ut nostræ felicitatis largitor sua dona jubeat esse propria & sempiterna. In celebrando Rege omnium ora & ingenia conspirent. Augeatur in ipsum, si fieri potest, amor noster, fidelemque ipsius gloriæ & beneficiorum memoriam debitæ venerationis perpetuo affectu contendat approbare; ac profuturo in seras ætates exemplo, hanc ab universâ Europâ exprimat confessionem : Nulli REGI,

magis quàm LUDOVICO suos : nullum REGEM magis
quàm LUDOVICUM suis & DILECTUM esse & dili-
gendum.

FINIS.

APPROBATIO.

Illustrissimi Cancellarii jussu legi *hanc Oratio-
nem*, quæ inscribitur *Ludovico Victori modera-
to*, &c. eamque dignam judicavi quæ publici juris
fieret. Datum Parisiis, die tertio Januarii Anno Do-
mini 1746.

LALLEMAND.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roi de France & de
Navarre. A nos amés & feaux Conseillers les Gens te-
nans nos Cours de Parlement, M^{es} des Requêtes ordinaires de
notre Hôtel, Grand Prevôt de Paris, Baillifs & Sénéchaux,
leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers qu'il apartien-
dra : Salut. Notre bien amé le Sr Jean Vauvilliers nous a fait
exposer qu'il désireroit faire imprimer & donner au public
un ouvrage de sa composition qui a pour titre : *Ludovico
victori moderato, Oratio habita in Collegio Dormano-Bello-
vaco* ; s'il nous plaisoit lui accorder nos lettres de permis-
sion pour ce nécessaires. A ces causes voulant favorable-
ment traiter le sieur Exposant, nous lui avons permis &
permettons par ces Présentes de faire imprimer sondit
Ouvrage en un ou plusieurs Volumes, & autant de fois que
bon lui semblera, & de les vendre, faire vendre & débiter
par tout notre Royaume pendant le tems de trois années
consécutives à compter du jour de la date des Présentes. Fai-

sons defenses à tous Libraires , Imprimeurs & autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient , d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de notre obéissance ; à la charge que ces Présentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris dans trois mois de la date d'icelles ; que l'impression dudit Ouvrage sera faite dans notre Royaume , & non ailleurs , en bon papier & beaux caractères conformes à la feuille imprimée attachée pour modèle sous le contrescel des Présentes ; que l'Impétrant se conformera en tout aux Réglemens de la Librairie , & notamment à celui du 10 Avril 1725 , qu'avant de l'exposer en vente , le Manuscrit qui aura servi de copie à l'impression dudit Ouvrage , sera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée , ès mains de notre très-cher & féal Chevalier le Sieur Daguesseau , Chancelier de France , Commandeur de nos Ordres , & qu'il en fera ensuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliothèque publique , un dans celle de notre Château du Louvre , & un dans celle de notre très cher & féal Chevalier le Sieur Daguesseau Chancelier de France ; le tout à peine de nullité des Présentes , du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir ledit sieur Exposant & ses ayans cause pleinement & paisiblement , sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons qu'à la Copie des Présentes qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Ouvrage , soit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier ou Sergent sur ce requis , de faire pour l'exécution d'icelles tous actes requis & nécessaires , sans demander autre permission , & nonobstant clameur de Haro , Charte Normande & Lettres à ce contraires : Car tel est notre plaisir. Donné à Paris le vingt-huitième jour du mois de Janvier , l'an de grace mil sept cent quarante-six , & de notre Regne le trente-unième. Par le Roy en son Conseil ,
SAINSON.

Registré sur le Livre de la Communauté des Libraires-Imprimeurs de Paris , N^o. conformément aux Réglemens , & notamment à l'Arrêt de la Cour du Parlement du 3 Décembre 1705. A Paris le Février 1746. Signé, VINCENT, Syndic.

Typis SEBASTIANI JORRY, ad ripam Augustinianorum, sub Ciconiis.

